

Новий правопис:

Із 3 червня почав діяти новий Український правопис 2019 року. Від цього моменту рекомендовано застосовувати норми і правила нової редакції правопису в усіх сферах суспільного життя.

Ми вибрали 20 новацій правопису, які чи не найбільше привертають до себе увагу.

1. Тепер пишемо не тільки ірій, ірод (дуже жорстока людина), а й ірий, ирод – із И на початку слова. Також пишемо ич, икати, икання. Крім того, И на початку може бути в іншомовних власних назвах.

Унормована можливість у деяких випадках писати И на початку слова, що раніше офіційно «заборонялося» і вимагалось писати лише І.

Новинкою, порівняно з попереднім правописом, стала можливість писати слова ірій / ірий, ірод / ирод двома способами. Також тепер уже офіційно пишемо И на початку окремих вигуків (ич!), часток (ич який хитрий), дієслів икати ('вимовляти и замість і') та похідного від нього іменника икання. Крім того, И на початку слова вживаємо в деяких загальних і власних назвах іншомовного походження, на кшталт: ир, Ич-оба, Кім Чен Ин. Останні моменти на практиці застосовувалися й раніше, але не були внормовані.

2. Тепер пишемо архимандрит, архиєрей, архиєпископ, архиєрей тощо через И – поряд із попередніми архимандрит, архиєрей, архиєпископ, архиєрей.

У префікса архі- з'явився варіант архи- в назвах церковних звань, титулів і чинів: архимандрит і архимандрит, архиєрей і архиєрей, архистратиг і архистратиг тощо.

3. Тепер пишемо також гідности, незалежности, радости, смерти, чести, хоробрости; крови, любви, осени, соли, Руси, Білоруси – як варіант, із -И в кінці в родовому відмінку однини; також лишається дотеперішня норма на -І.

Групі іменників третьої відміни в родовому відмінку однини повернуте як варіант також закінчення на -и, крім закінчення -і, що дотепер від 1930-х років було єдиною дозволеною формою: Іменники на -ть після приголосного, а також слова кров, любов, осінь, сіль, Русь, Білорусь у родовому відмінку однини можуть набувати як варіант закінчення -и: гідности, незалежности, радости, смерти, чести, хоробрости; крови, любви, осени, соли, Руси, Білоруси.

4. Тепер пишемо також Бунінові, Нікулінові: – з закінченням -ові в давальному відмінку однини як варіант, поряд із дотеперішньою нормою про закінчення -у.

Прізвища, що є іменниками чоловічого роду другої відміни на -ин, -ін, -іні, у давальному відмінку однини можуть мати й закінчення -ові, а не тільки -у, як досі: Василюшину – Василюшиніві, Волошину – Волошиніві, Михайлюшину – Михайлюшиніві, Семенишину – Семенишиніві, Степанюшину – Степанюшиніві, Яковюшину – Яковюшиніві, Ільїну – Ільїнові та ін.

5. Тепер «топ-100», «топ-десять» – «поза законом».

Просто у правопис внесли уточнення щодо написання модного слова «топ»: Компонент топ- із числівниками не поєднуваний. Тобто написання на кшталт «топ-100», «топ-десять» тощо – порушення правопису! Для передачі поняття чогось найпершого (чи найостаннішого), найважливішого, чільного, провідного або найгіршого багата українська мова має досить засобів, і не варто збіднювати її до одного-єдиного способу, ще й чужого.

6. Тепер назви сайтів та інших інтернет-сервісів пишемо тільки українською, з обов'язковим відмінюванням: твітер, гугл; мережа «Фейсбук», енциклопедія «Вікіпедія»; фейсбука, ютуба, імейла (із закінченням -А, -Я в родовому відмінку однини).

Нарешті внормоване написання назв сайтів та інших інтернетних сервісів: вони пишуться українською мовою, за нормами українського правопису і, звичайно ж, відмінюються,

як усі українські слова: Назви сайтів без родового слова пишемо з малої букви (твітер, гугл); назви сайтів з родовим словом пишемо з великої букви та в лапках (мережа «Фейсбук», енциклопедія «Вікіпедія»). Такі з цих слів, що належать до другої відміни, в родовому однини мають закінчення -а, -я: фейсбука, ютуба, імейла.

7. Слова «ви», «ваш» тощо завжди пишемо з малої літери, якщо тільки це не лист із персональним зверненням до однієї особи з виявом особливої ввічливості.

Унормоване написання слів «Ви», «Ваш» тощо з великої літери: це робиться тільки як форма ввічливості у звертанні до однієї конкретної особи в листах, офіційних документах тощо, адресованих безпосередньо цій людині – але в текстах іншого характеру літера завжди мала.

8. Нагадуємо: два хлопці, три робітники, чотири слухачі – з -И, -І, -І в кінці (а не «хлопця», «робітника», «слухача», як помилково вживають російськомовні).

Для тих, хто плутає українську форму з російською на -а, -я, тепер прямо нагадано: Іменники чол. роду з числівниками два, три, чотири мають закінчення -и, -і (-і): два хлопці, три робітники, чотири слухачі.

9. Знайомимся зі скісною рисою. Запроваджений новий розділовий знак – це скісна риска (/). Її ставимо:

В офіційно-діловому та науковому стилях – як розділовий знак між однорідними членами речення та в інших подібних випадках у значенні, близькому як до єднального (=і), так і до розділового (=або) сполучників (з можливістю переважання в різних контекстах то одного, то іншого з цих значень): системність / несистемність мовних явищ; на позначення року, що не збігається з календарним, напр.: у 2018/2019 навчальному році; На позначення співвідношення яких-небудь величин, параметрів: співвідношення курсу гривня / долар; У графічних скороченнях: п/в (поштове відділення), р/р (розрахунковий рахунок), х/к (холодного копчення), п/п (по порядку: № п/п), к/т (кінотеатр), т/к (телеканал), с/г (сільськогосподарський) та ін.; км/год (кілометр на годину), Ф/м (фарад на метр) та ін.

10. Тепер пишемо тільки разом: віцепрем'єр, віце-консул, ексчемпіонка, ексміністр, експрезидент, контрадмірал, вебсайт, вебсторінка, преміумклас, максісукня, мідімода, мініспідниця, топменеджер, топмодель, лейбгвардієць, лейбмедик, оберофіцер, оберлейтенант, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер тощо.

Значно розширений перелік компонентів, які пишуться з рештою слова разом (раніше багато з них писалися через дефіс). Це стосується не тільки іменників, а й утворюваних від них прикметників, які теж тепер втрачуть дефіс.

До таких компонентів, що пишуться разом, тепер, зокрема, належать (раніше цей список був значно коротший): авро-, авіа-, авто- ('само', 'автоматичний'), агро-, аеро-, аква-, алко-, арт-, астро-, аудіо-, біо-, боди-, боді- (перед голосним), веб-, геліо-, гео-, гідро-, дендро-, екзо-, еко-, економ-, етно-, евро-, зоо-, ізо-, кібер-, мета-, метео-, моно-, мото-, нарко-, нео-, онко-, палео-, пан-, пара-, поп-, прес-, псевдо-, соціо-, теле-, фіто-, фолк- (фольк-), фоно-; іно- (іншо-, інако-), лже- та ін., а також архі-, архи-, бліц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, міді-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-; анти-, віце-, екс-, контр-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-: аброморфема, артринок, бодибілдінг, бодіарт, вебсторінка, геліоцентр, екопродукти, економклас, моновістава, панамериканський, попмузика, попгурт, пресконференція, фолкгурт, фолькмузика, бліцновини, бліцопитування, екстраклас,

преміумклас, топменеджер, топмодель, флешінтерв'ю, максіодяг, мідіодяг, мінісукня; максімода, максісукня, мідімода, ексміністр, експрезидент, контрадмірал, контрудар, лейбгвардієць, лейбмедик, обермайстер, оберофіцер, оберлейтенант, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер. (За попереднім правописом перші елементи віце-, екс-, лейб-, максі-, міді-, міні-, обер- вказувалося писати через дефіс, багато були просто не врегульовані.) Але увага: якщо такі іншомовні компоненти приєднані до власного імені, то їх пишемо з дефісом: пан-Європа, псевдо-Фауст.

11. Тепер пишемо тільки окремо пів у значенні половина: пів аркуша, пів відра, пів години, пів літра, пів міста, пів огірка, пів острова, пів яблука, пів ящика, пів ями; пів Європи, пів Києва, пів України.

Змінене написання компонента пів: запроваджене його написання іноді окремо, іноді разом – залежно від його значення; раніше він писався іноді разом, іноді через дефіс.

Зокрема, невідмінюваний числівник пів зі значенням 'половина' з наступним іменником – загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини пишемо окремо: пів аркуша, пів відра, пів години, пів літра, пів міста, пів огірка, пів острова, пів яблука, пів ящика, пів ями; пів Європи, пів Києва, пів України. Якщо ж пів з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом: піваркуш, південь, півзахист, півколо, півкуля, півлітра (розм. 'пляшка з горілкою або іншою випивкою ємністю 0,5 літра'), півмісяць, півоберт, півовал, півострів.

12. Тепер пишемо тільки двоактний, двоокис, двооксид, двоопуклий, двоосьовий, триатомний, триокисень, чотириосьовий – а не «двох-», «трех-», «чотирьох-», як раніше, перед наступним А чи О).

Слова з елементами дво- / двох-, три- / трьох-, чотири- / чотирьох- пишуться інакше: пишемо двох-, трьох-, чотирьох-, якщо наступна частина є числівником чи співвідносним іменником: двохсотий, трьохтисячний, чотирьохмільйонний, чотирьохмільярдний; двохсотріччя, трьохсотріччя, чотирьохсотріччя; і дво-, три-, чотири- в усіх інших випадках, зокрема: двоактний, двоокис, двоокисень, двооксид, двоопуклий, двоосьовий, триатомний, триокисень, чотириосьовий. (Раніше в першому з цих випадків припускалося і двох-, трьох-, чотирьох-; натомість тільки ці форми на -ох- вимагалися в разі, якщо наступна частина слова починалася на голосний А, О).

13. Тепер пишемо інакше слова: священник (через два Н); проєкт, проєкція (через Є); госпіс (через Г).

Слово священник тепер пишемо з двома Н, як і в інших словах зі збігом однакових приголосних на межі кореня і суфікса; раніше воно було фактичним винятком і писалося з одним Н. Слова проєкт, проєкція тепер пишемо через Є, як і в інших схожих випадках, на кшталт «траєкторія», що було запроваджене раніше; дотепер вони писалися через Е і були по суті винятками. Слово госпіс тепер пишемо з Г на початку (раніше було хоспіс); при цьому інші схожі запозичені слова залишилися через Х.

14. Тепер пишемо: Ігорю (кл. в.), Ігорьович; Олеже (поряд із Олегу – кл. в.); хабаря, хабарем; ситра,

Чим більше сьогодні читаєш книг, тим сильніше